

82

2-16

910

u. y.

u. p.

ԱՄԷՆ ՄԷԿ ԳԻՐԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԵ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԷ

Ն Ա Թ

ՓԻՆԻՐԵԹԸՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆԻՆ
ՆՈՐ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

Մատենադար ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԹԻՒ 4

ԿՈՄՍԻՆ ԳՈՂԱՐԵՂԵՆՆԵՐԸ

Գ Ի Ն 10 Ղ Ր Շ.

ԿՈՄՍԻՆ ԳՈՂԱՐԵՂԵՆՆԵՐԸ

ԱՌԵՂԾՈՒԱԾ ՄԸ

Նշանաւոր գաղտնի ոստիկան Նաթ ֆինքերթըն իր աշխատութեան սննեակին մէջ կը լանուէր, երբ ելեքտրական զանգակը հնչեց յանկարծ: Գործիքին քով գնաց ու ընկալուշը ձեռք առաւ: Իր անունը տալուն պէս, բարեկամին, ոստիկանական քննիչ Մաք Քօնէլի ձայնը լսեց:

— Սիրելիս Մր. ֆինքերթըն, նորէն զգայացունց գործ մը իմաց կուտան ինծի: Լաւ ընտանիքէ երիտասարդ մը անհետացած է յանկարծ, ու միւս կողմէ, հանրային ապահովութեան քննիչ Հէլուէյ սպաննուած է:

— Հէլուէյ մի, գոչեց վարպետը, որ լաւ կը ճանչնար այդ քննիչը: Հասկցուած է թէ ո՞վ է յանցաւորը:

— Նրբեք, պատասխանեց Մաք Քօնէլ: Կը հաճի՞ք անմիջապէս գալ: Արեւելեան թաղը, երեսունչորսերորդ փողոց, թիւ 70:

— Քսան վայրկեանէն հոն պիտի ըլլամ:

Փինքերթըն իր աեղը կախեց ընկալուշը, ու գլխարկը առնելով գրասենեակէն մեկնեցաւ: Օգնականը՝ Մօրիսընը հրաւիրեց իրեն միանալու, ու երկուքը միասին նստան օղային կատախումբը, 34երորդ փողոց երթալու համար:

Աստուան ժամը ճուղէնէն էր տակաւին: Փինքերթըն և Մօրիսըն առսուն կանուխ գրասենեակ եկած էին այդ օրը, կարելոր ու ստիպողական գործերու կարգադրութեան համար:

Քսան վայրկեան յետոյ ֆինքերթըն 34երորդ փողոցի 70 թիւ տունը կը մանէր Մօրիսընի հետ: Նրկու յարկով տուն մըն էր, ուր երիտասարդ միլիոնատէր ձօն Տօկնի առանձին կը բնակէր վերակացուհիի մը հետ, ինչպէս յետոյ իմացաւ գաղտնի ոստիկանը:

Տան ետին կը գտնուէր բաւական մեծ ու սիրուն պարտէզ մը, և չուրջը կային ուրիշ մշակուած պարտէզներ ալ: Այն քառակուսի տնակոյտը, որուն մաս կը կազմէր թիւ 70 տունը, մեծ դարաստանի մը երեւոյթը ունէր՝ բազմաթիւ ցանկապատերով կտրատուած:

Փինքէրթըն ներս մտած ատեն քննիչ Մաք Քօնէլ փութաց գիմաւորել զայն ու բարի գալուստ մաղթեց սիրալիր շեշտով։

— Դարձեալ ամէն յոյս ձեր վրայ դրած եմ, ըսաւ քննիչը։ Իսկապէս անլուծելի առեղծուածի մը յոյժեւ կը գտնուինք, որովհետեւ վայրկեան մը իսկ չպիտի կրնամ ընդունիլ որ երիտասարդ ձօն Տօկնի կարող ըլլայ այդպիսի չարագործութիւն մը ընելու, թէեւ առանց հեռք ձգելու անհետացած ըլլայ ան։

Այս խօսքերը ընելով՝ քննիչը զայն առաջնորդեց տանտիրոջ աշխատութեան սենեակը, որ տան ետին, գետնայարկը կը գտնուէր։ Փոքր, շատ վայելուչ սենեակ մըն էր ու պատուհանները կը նայէին պարտէզին վրայ։

Աթոսի մը մօտ, գրասեղանին քով, քննիչ Հէլուէյի մարմինը փռուած էր։ Հատիչ գործիքի մը միջոցաւ ետեւէն տրուած հարուածով մը գանկը ջախջախուած էր, հարուածը այնքան սաստիկ ըլլալու էր որ Հէլուէյ իսկոյն նուաղած ու վերջին շունչը աւանդած էր, առանց ճիշդ մը արձակելու։

Խեղճ քննիչին զուխը արիւնաթաթաւ վիճակի մէջ կը գտնուէր. հարուածին տեղը, կարծես խիւսի վերածուած էին գանկին ոսկորները։

Մինչեւ վարպետը և Մօրիսըն գիակին կը նայէին Մաք Քօնէլ յարեց։

— Հիմա պիտի բացատրեմ թէ ի՞նչ պարագաներու մէջ Հէլուէյ հոս եկած է։ Ինչպէս քանի մը օր առաջ ըսի, Մրփինքէրթըն, կը յուսայի որ այս միջոցիւ ձեզ զբաղեցնող գործերը աւարտելէ յետոյ, ձեռք պիտի առնէիք գոհարեղէնի սա անիծեալ գողին խնդիրը, որ կանոնաւորաբար կը շորթէ նիւ Եօրքի բարձր ընկերութիւնը։

— Անշուշտ, պատասխանեց Նաթ Փինքէրթըն։ Հաւանարար այսօր իսկ պիտի սկսէի զբաղիլ այդ գործով...։ Ուրեմն կ'ըսէք թէ այդ մարդը բարձր ընկերութեան մէջ միայն ցոյց կուտայ իր տաղանդը։ Կարծեմ թէ լրագիրները շատ չեն զբաղած անով։

— Այնպէս է։ Շատ անգամ զոհերը նախընտրած են աղմուկ չհանել, որովհետեւ չէին ուզեր իրենց անունները յիշատակուած տեսնել թերթերուն մէջ, այդ կարգի խնդրի

մը առթիւ։ Ասկէ զատ, շատեր ալ կը վախնային որ յանցաւորը, բարձր գասու պատկանող անձ մը, այն հիւանդութենէն բռնուած ըլլայ, որ գողամոլութիւն կը կոչուի։

«Ոստիկանութեան պաշտօն յանձնարեցաւ զաղտնի քննութիւններ կատարելու։ Ամիսներէ ի վեր, քննութիւնները առաջ կը տանի տենդոտ գործունէութեամբ, բայց մինչեւ հիմա չէ յաջողած յանցաւորին ամենափոքր հետքն անգամ գտնել։ Ահագին գումարներ յատկացուած են այդ հետաքոտութիւններուն երեկոյթներու, պարահանդէսներու մէջ և բոլոր այն տեղուանքը, ուր հայ-լայֆը կը յաճախէ, որտեղ ևս պաշտօնեաներ կան չպարուած ու ծպտուած։ Հարուստ մարդիկ իրենց ծախքով զաղտնի ոստիկաններ կը պահէին իրենց տան մէջ, Հակառակ այդ ամէնուն, կասկածելի բան մը չգտնուեցաւ. ոստիկաններէն ոչ ոք կարողացաւ ամենափոքր տեղեկութիւն մը հազարգել։

«Գոհահեղէնները կանհետանային ոչ միայն կիներու թեւերուն և ուսերուն վրայէն, երեկոյթներու և պարահանդէսներու ատեն, այլ և էն բարդ փականքները ունեցող արկղիկներու մէջէն, որոնք ապահով գորոցներու մէջ պահուած էին։

— Ուրեմն պէտք է եզրակացնել որ յանցաւորը կամ յանցաւորուհին այն բարձր ընկերութենէն է որ այսպէս կը կողոպտուի ու կը թալլուի. այնպիսի անձ մըն է որուն վրայ կարելի չէ ո և է կասկած ունենալ սկզբան։

— Ես ալ այդպէս կը կարծեմ։ Միայն թէ մինչեւ հիմա անկարելի եղաւ երեւան հանել այդ անձը։ Ո և է սխալ շարժում ըրած չէ, որպէս զի մատնէ ինքզինքը. ընդհակառակը՝ կարելի է ըսել թէ իսկապէս անլուր ճարտարութեամբ մը կը գործէ։

Նաթ Փինքէրթըն հաւանութեան շարժում մը ընելով յարեց։

— Բայց, Մր. Մաք Քօնէլ, չեմ հասկնար թէ ի՞նչ առնչութիւն կայ գոհարեղէններու գողին և հոս գործուած մեծ աղամբին միջեւ։

— Հիմա ճիշդ այդ բանը պիտի բացատրէի ձեզի, պատասխանեց քննիչը։ Այս առտու, ժամը երեքին, քննիչ Հէլուէյ ոստիկանատան կեդր. գրասենեակը գործ ունէր,

երբ հեռաձայնին զանգալը հնչեց: Գործիքին մօտ գնաց, ու Միլլէր անուն ստորադաս պաշտօնեայ մը, որ հոն կը դրանուէր, լսեց որ Հէլուէյ մէկուն հետ կը խօսէր և բաւական բուն յուզում մը ցոյց կուտար:

«Հէլուէյ իր խօսակիցին ըսաւ թէ ընդհուպ հոն պիտի երթար. հեռաձայնին ընկալուողը կախեց իր տեղը, ու խօսքը Միլլէրի ուղղելով, մեծ վրդովումով մը յայտարարեց թէ զինքը հեռաձայնով կանչողն էր Մր. Ճօն Տօկնի, Գարգ փողոցը հաստատուած: Այդ ձէնթըմէնը հաւա տած էր թէ գոհարեղէններու գողին ով բլլալը շատ լաւ հասկցած էր:

«Տօկնի կը խնդրէր որ ստաիկանական քննիչներ դրկուին իր տունը, որպէս զի ընդարձակ տեղեկութիւններ հաղորդէր: Հէլուէյ որոշեց ինք երթալ Գարգ փողոցը:

«Իսկոյն գործադրեց որոշումը, առանց մտքէն անցնելու այն անհելի վիճակը, որուն ընդառաջ կ'երթար: Այս առաւ, սենեակ մտած ատեն, պատաւ վերակացունին Հէլուէյի դիակը գտած է այն դիրքին մէջ զոր կը տեսնէք հիմա, գալով իր տիրոջ, անհետացած է և հակառակ մեր խիստ փնտառութիւններուն, մինչև հիմա անհարելի եղած է հասկնալ թէ ի՞նչ եղած է Ճօն Տօկնի:

— Ո՛ւր է պատաւ կինը:

— Ահա ներս կը մտնէ:

Ապիտակ մագերով կին մը երեւան եկաւ սեմին վրայ, քաւական բարձրահասակ և ծնօտը ամբողջովին ամիլուած մարդու մը ընկերակցութեամբ, որ ծառայի զգեստ կը կրէր:

Մաք Քօնէլ զիմաւորեց զանոնք ու ծառային հարցուց.

— Ո՞վ էք դուք:

— Կոմս Պուրայի ծառան եմ և տիրոջս կողմէ եկած եմ հարցնելու Մր. Տօկնիի թէ կ'ուզէ՞ անոր հետ ձիով գլուխ ելլել այս առաւ:

— Ա՛հ, ատո՛ր համար է, ըսաւ, վերակացունին. Տիկին Եռնկ ձեզի ըսած բլլալու է թէ Մր. Տօկնի անհետացած է:

— Այո՛, պատասխանեց ծառան, սոսկումի նայուածք մը ձգելով ստաիկանական քննիչին դիակին վրայ:

Նաթ Փինքէրթըն աչքէ չէր կորսնցներ նորեկը, թէև այնպէս կը ձեւացնէր որ բնաւ ուշադրութիւն չէր դարձնէր անոր: Այսպէս սովորութիւն ունէր խիստ մօտէն դի-

տելու բոլոր այն անձերը որոնք կը գտնուէին ոճրի մը վայրը կամ մօտերը:

— Անունս մի՛ արտասանէք, ըսաւ վարպետը մեղմաձայն Մաք Քօնէլին, այն պահուն ել իր կողմը կը դառնար:

Յետոյ բարձրաձայն շարունակեց.

— Իրաւունք ունիք, Մր. Մաք Քօնէլ, դորձը շատ մօտ է: Տեղի կայ հաւատալու թէ Ճօն Տօկնի գործած է ոճիրը և յետոյ խոյս տուած: Այդ ուղղութեամբ առաջ տանելու է փնտառութիւնը:

Մաք Քօնէլ հաւանութեան շարժում մը բրաւ: Մտան որ դրան սեմին վրայ կեցած էր, քաղաքավարօրէն բարեւեց ու դուրս ելաւ: Բայց Նաթ Փինքէրթըն նշմարած էր անոր դէմքին արտայայտութիւնը, Տօկնի ամբաստանած պահուն: Իսկոյն Մօրիսիի գառնալով, ըսաւ.

— Այդ մարդուն հետեւէ՛ ու ջանա՛ տեղեկութիւններ քաղել իր և իր տիրոջ մասին:

— Դա՛ւ:

Մօրիսըն անհետացաւ: Այն ատեն Փինքէրթըն սկսաւ մանրակրկիտ քննութիւն մը կատարել սենեակին մէջ, նոյնը բրաւ պարտէզին մէջ, առանց կարեւոր բան մը երեւան հանելու: Ասդին անդին քայլափոխերու հետքեր նշմարեց, բայց ստուգեց որ կօշիկներու դրոշմները ինամով որրուած էին: Ի վերջոյ տուն մտաւ: Քննիչը հետաքրքրութեամբ հարցուց.

— Շահեկան բան մը կա՞յ:

Վարպետը ուսերը ցնցելով պատասխանեց.

— Ոչինչ:

— Լրջօրէ՞ն կը խօսէիք, երբ կը յայտարարէիք թէ Ճօն Տօկնի կրնար յանցաւոր բլլալ:

— Ո՛չ, Մառային համար բսի: Ահա թէ ի՞նչ պատահած է իմ կարծիքովս: Հէլուէյ հոս հասնելուն, Մր. Տօկնիի կողմէ ընդունուած է: Գրասեղանին մօտ գտնուած աթոռին վրայ նստած է, կոնակը դրան դարձուցած: Տօկնի տուն վերադառնալէ առաջ, հաւանաբար երեկոյթի մը ներկայ գտնուած է, ուր կարգ մը հաստատումներով երեւան հանուած է գոհարեղէններու գողին ինքնութիւնը:

— Չէք սխալիք այդ մասին: Տօկնի երէկ ներկայ էր 67րդ փողոցին մէջ Մր. Հաուարտի կողմէ տրուած երեկոյթին:

— Ինչպէս կը տեսնէք, մարդասպանը, որ ապահովա-
բար գոհարեղէնները գողցողն է, նշմարած է թէ Տօկնի կը
կասկածէր: Հետեւաբար երիտասարդին հետեւած է, առանց
տեսնուելու անոր կողմէ. բացարձակապէս համոզուած եմ
թէ մեղսակից ժը ունէր այդ գործին մէջ: Երկուքը միասին
հոս մտնելով յանկարծակիի բերած են Տօկնին այն պահուն
իսկ երբ այն Հէլուէյի կը պատմէր իր գիտցածը: Այն ատեն
սպաննած են քննիչը և Տօկնին ալ ատենանգամ:

— Տօկնին առեւանգած են մի: Ի՞նչ բան այդ ենթադ-
րութիւնը ընել կուտայ ձեզի:

— Որովհետեւ պարտէզին մէջ հազիւ նշմարելի հետքեր
գտած եմ: Խեղճ Տօկնի մեծ վտանգի մէջ է անտարակոյս:
Թերեւս սպաննուած է:

Գաղանի ոստիկանը նշան ըրաւ պոռաւ վերակացուին
որ մօտենայ:

— Գիտէ՞ք թէ անցած դիշեր ժամը քանիին վերադար-
ձաւ ձեր տէրը:

— Ո՛չ, քնացած ըլլալուս բան մը չիմացայ:

— Կասկածելի աղմուկ մը չլսեցի՞ք:

— Ո՛չ:

— Մը. Տօկնի գոհարեղէններ ունէ՞ր:

— Այո՛, շատ: Մօրը ձգած գոհարեղէններն են: Վեր-
ջին գողութիւններէն ի վեր, միշտ վրան կը կրէր, գաղանի
գրպանի մը մէջ:

— Ահա ինչ որ շահեկան է: Գիտէ՞ք թէ ո՛ր կը գտնուի
այդ գաղանի գրպանը:

— Ո՛չ, երբեք չեմ գիտցած:

— Կրնա՞ք ըսել թէ Մը. Տօկնիի բարեկամներուն և
ծանօթներուն մէջ այդ մանրամասնութեան տեղեակ եղող-
ներ կային:

— Չեմ գիտեր:

— Մը. Տօկնի շատ կը տեսնուէր կոմս Պուրտայի հետ.
որ քիչ մը առաջ իր ծառան զրկած էր, ձեր տէրը հրաւի-
րելու համար, որպէս զի միասին պտոյտ մը կատարեն ձիով:

— Պուրտա կոմսը քանիցս հոս եկած է:

— Ի՞նչ տեսակ մարդ է:

— Շատ վայելուչ ձէնթըլմէն մըն է, սրածայր պերե-
րով և ոսկի ակնոցով:

Վարպետը բաւական նկատեց այդ տեսակցութիւնը:
Սակայն փութաց հարցնել:

— Կոմս Պուրտա առտունները յաճախ ձիով պտոյտի
կ'ելլէ՞ր Մը. Տօկնիի հետ:

— Երբեք: Առաջին անգամն է որ այդ ծառան հոս եկաւ:

Նաթ ֓ինքէրթըն տունէն հեռացաւ: Կառք մը վարձե-
լով 67րդ փողոցը գնաց, Մը. Հաուարտի վիլլան, ուր երե-
կոյթը տեղի ունեցած էր առջի իրիկուն: Տանտէրը, միջին
տարիքով և վայելչաձեւ ձէնթըլմէն մը, մեծ բարեկը-
թութեամբ ընդունեց գաղանի ոստիկանը: Լրագիրներու
մասնաւոր յաւելումներէն իմացած էր Տօկնիի տան մէջ
գործուած սպանութիւնը, այնպէս որ խնայն հասկցաւ թէ
այդ խնդրին առթիւ ֓ինքէրթըն եկած էր զինքը տեսնելու:

Գաղանի ոստիկանը երեկոյթի և հրաւիրեալներու մասին
ամէն տեղեկութիւն հաղորդեց: Հաուարտ ոչ մէկուն վրայ
կասկած յայտնեց: Նոյնպէս նշմարեց որ Տօկնի ո և է
քանչէր հաստատած և ոչ ալ վրդովուծի հետք մը ցոյց
տուած էր:

— Կոմս Պուրտա ձեր երեկոյթին ներկայ էր:

— Այո՛:

— Ի՞նչ տեսակ մարդ է:

— Շատ աչքաուռ մարդ մըն է ան: Կ'ըսեն թէ հսկա-
յական հարստութիւն ունի: շատ վայելուչ կը հազուի, հա-
ձելի ու զուարթ ընկեր մըն է:

— Ամուսնացած է:

— Ո՛չ: Գրեթէ մէկ տարի է ի վեր հոս կը գտնուի ու
իր ծառային հետ կը ընակի Հինգերորդ ծառուղին վրայ
գանառող փոքր վիլլայ մը:

— Շատ կը յաճախէ բարձր ընկերութեան մօտ:

— Այո՛, շատ մտերմօրէն կ'ընդունին զայն:

— Գոհարեղէնի գողութիւն կատարուեցա՞ւ ձեր կրե-
կոյթին մէջ:

— Ո՛չ, պահ մը այնպէս կարծուեցաւ:

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ: Կը հաճիք ձեր խօսքը բացատրել:

— Սիրայօժար: Կէս գիշերէն քանի մը վայրկեան առաջ,
Միս Տօրա Ֆանթըն, Սակարանի նշանաւոր Իշխանին աղջի-
կը, նշմարեց որ անհետացած էր մազերուն մէջ զրած չո-
ղակնէ ճարմանդը: Պէտք չկայ ըսելու թէ որքան նեղա-

ցայ այդ միջոցէպէն: Բնականաբար յուրջ փնտառութեան
եղան: Պահ մը ընդհանուր շփոթութիւն տիրեց և արդէն
խակ քանի մը հրաւիրեալներ իրարու կը նայէին կատկածով:
Ի վերջոյ ճարմանդը զանուեցաւ թիկնաթոռի մը վրայէն, ուր
քանիցս Միս Գանթըն նստած եր երեկոյթին ատեն:

— Ո՞վ գտաւ զայն:

— Կոմս Պուրտա:

— Այդ պատասխանին կը սպասէի: Հազար չորհակա-
լութիւն ձեր ատեւած տեղեկութիւններուն համար: Մը-
Հաուարա: Կը յուսամ թէ քիչ ատենէն պիտի կարենամ լու-
սադանել թէ՛ զոհարեղէններու գողութեան խնդիրը և թէ
քննիչ Հելուէյի սպանութեան գործը:

Փինքէրթըն հրաժեշտ ատենելով ձենթըմէնէն, կառք
նստաւ ու գրասենեակը գնաց, ուր քիչ յետոյ իրեն միացաւ
Մօրիսըն:

— Կոմս Պուրտայի բնակարանը գտայ, բնաւ հրիտա-
սարդ գաղանի ոստիկանը: Հինգերորդ ծառուղիին վրայ,
փոքր վիլլայ մը կը բնակի: Վիլլային քով կը գտնուի
ծաղկեմշակութեան հաստատութիւն մը, որուն տէրը կը մշա-
կէ նաև Պուրտայի պարտէզը: Տեսակցեցայ այդ մարդուն
հետ ու խմացայ որ վիլլան իր տէրը պիտի փոխէ վաղը:

— Ա՛հ, կոմս Պուրտա ի՞նչ պիտի բնէ:

— Կոմսը վաղը առտու Լոնտոն կը մեկնի Թեֆլա շոգե-
նաւով:

Փինքէրթըն թեթեւօրէն սուլեց ակոսներուն մէջէն:

— Ծառան ի՞նչ կ'ընէ:

— Հոս կը մնայ: Գէթ այնպէս բնած է պարտիզպանին:

Նաթ Փինքէրթըն քանի մը բռնեց պտտեցաւ գրասենե-
ակին մէջ, ու յետոյ յարեց.

— Լա՛ւ, մենք ալ վաղը ճամբայ պիտի ելլենք Թեֆլա
շոգենաւով: Ինծի հետ պիտի ճամբորդես. հարուստ Ամե-
րիկացի մը պիտի ըլլամ, իսկ դուն՝ իմ ծառան: Պէտք է
այլքէ կորսնցնել այդ կոմս Պուրտան: Միեւնոյն ատեն հարկ
եղած միջոցները ձեռք պիտի անեն, որպէս զի մեր մար-
դիկը չարունակեն այս խնդրով զբաղիլ: անհրաժեշտ է
հսկել կոմսին ծառային վրայ, որովհետեւ կրնայ իր տիրոջ
մեղսակիցը ըլլալ: Իմ կարծիքովս, կոմս Պուրտա գողցած
է զոհարեղէնները և սպաննած է Հելուէյը:

Գաղանի ոստիկանը պարագաներուն համեմատ միջոցներ
ձեռք առաւ ու կոմսին տունը հսկողութեան ենթարկեց:
Բայց յաջորդ գիշերը խմացաւ որ ծառան իր տիրոջ հետ չէր
գտնուեր: Գալով կոմսին, առտուն հեռացաւ վիլլայէն ու
նաւահանգիշտ գնաց կառքով: Իր հետ կը տանէր շատ խո-
շոր պայուսակ մը:

Շոգենաւին մեկնումէն քանի մը վայրկեան առաջ,
Փինքէրթըն քարափին վրայ գաւա իր օգնականը՝ Մօրիսը-
նը, ծառայի զգեստով: Իսկ գաղանի ոստիկանը շատ վայր-
լուշ հագուած էր ու ոչ ոք պիտի կրնար հասկնալ իր իրա-
կան հանգամանքը:

Երկուքը միասին նաւ նստան: Իրր գաղանի ոստիկան
Փինքէրթըն կրցած էր ձեռք բերել կոմս Պուրտայի խցի-
կին յարակից խցիկը: Ամէն կողմ նայեցաւ, բայց չկրցաւ
նշմարել կոմսը և իր ծառան, իրաւ է որ այս վերջինը չպի-
տի մեկնէր, իր յայտարարութեան համաձայն:

Բայց Փինքէրթըն ջերմապէս համոզուած էր որ եթէ
ծառան իր տիրոջ մեղսակից էր, ան ալ Անգլիա պիտի
երթար, հաւանաբար ուրիշ շոգենաւով մը:

Այդ երկու անձերը, տպահովարար, ոճրին մէջ միա-
ցած էին իրարու:

Գաղանի ոստիկանը համոզում գոյացուցած էր անոնց
յանջապարտութեան մասին: Ծառային ժամանումը՝ ձիով
պտոյտի մը հրաւիրելու համար Տօկին, այդ անձին ընթաց-
քը, այն իրողութիւնը թէ Մը-Հաուարդի երեկոյթին մէջ
Պուրտա կտած էր անհեռացած ճարմանդը, բոլոր այս
պարագաները ալ աւելի ամրապնդած էին Փինքէրթընի
կասկածները:

Այդ պատճառով էր որ Փինքէրթըն որոշած էր Լոնտոնի
ճամբորդութիւնը կատարելու և կոմսին վրայ հսկելու:
Անգլիա ժամանելէն առաջ ձերբակալելու համար, անհրա-
ժեշտ փաստերը հաւաքելէ յետոյ:

“ՄԱՐԴ ՍԸ ԾՈՎՈՒՆ ՎՐԱՅ”

Թեֆլա շոգենաւը Նիւ Եօրքի քարափէն ճամբայ ելաւ,
և Հուսարնէն անցնելով, որուն ամենքը իրարմէ կը հեռանա-
լին տակաւ, Արեւելքի ուղղութիւնը դնեց, Ազլանտեան

ովկէանոսը անցնելու համար: Շոգենաւին մէջ շատ մը ուղեւորներ կային, և որովհետեւ ծովը բաւական յուզուած էր, առաջին օրն իսկ ծովախառն բռնուեցան ճամբորդները:

Ճաշի առին, ուղեւորներուն մէկ քառորդը միայն հաւաքուեցան ճաշարանին մէջ. առոնց մէջ էր Նաթ ֆինքէրթըն, որ մեծ արտորժակով կուտէր ու անհանգստութեան ամենափոքր նշան մը իսկ ցոյց չէր տար:

Շատ անգամներ ճամբորդած էր առանց ծովախառն բռնուելու: Բնդհակառակը, իր կարծեցեալ ծառան, Մօրիսըն, շատ զէջ բռնուեցաւ:

Առաջին օրը, բնաւ չտեսան կոմս Պուրտան: Թերեւս ան ալ ծովախառն կը տառապէր ու խցիկին մէջ փռուած էր:

Բայց դադանի ոտակներ չուզեց կոմսին խցիկը մտնել և նոյն իսկ անոր մօտենալ, որովհետեւ ամէն բանէ առաջ կը ջանար կասկած չհրաւիրել:

Փինքէրթըն անձանաչելի դարցած էր, չնորհիւ կեղծամի մը, կեղծ մօրուքի մը և ակնոցի մը. գալով Մօրիսին, նշանադրեալ մը կը կրէր և դէմքը չպարուած էր:

Փինքէրթըն և օգնականը շատ մեկուտի կեանք մը կը վարէին, այնպէս որ վարպետը շատ քիչերու հետ ծանօթութիւն հաստատեց: Մօրիսն քանիցս անգամ կոմս Պուրտայի խցիկին դրան առջեւէն, բայց չկրցաւ բան մը տեսնել ու լսել:

Այս էր կացութիւնը ճամբորդութեան առաջին օրուան մերջը: Շոգենաւը բաց ծովուն մէջ կը յառաջանար հիմա: Հրաշալի օդ մը կար: Ովկէանոսին մակերեսը հայելիի մը պէս միապաղաղ էր, դաղջ հով մը կը փչէր, ու մերթ Ենդ մերթ փոքր ալիքներ կը յարուցանէր, մամուռի պէս սպիտակ ու թեթեւ փրփուրով մը:

Նաթ ֆինքէրթըն ճեմելավայրին մէջ կը գտնուէր, թիկնաթոռի մը խորը փռուած, դոր ճամբորդութեան ամբողջ տեղութեանը համար վարձած էր. երազուն և մտախոհ ակնարկ մը կը ձգէր ծովուն վրայ: Մերթ կը նայէր ձեռքը գտնուած փոքր տեսարանին վրայ: Առաջին և երկրորդ կարգի ուղեւորներուն անունները բովանդակող ցանկն էր

Տեսարանը աչքէ անցուցած պահուն, աչքին զարկաւ Միսթրէս Էվա Սիլվերթընի անունը, որ Նիւ Եօրքէն էր:

Յիշեց թէ առնօք, Նիւ Եօրքի առաջնակարգ սալօններէն մէկուն մէջ ծանօթութիւն հաստատած էր այդ անունը կրող խիստ ազնուարարոյ տիկնոջ մը հետ, բայց չկրցաւ միտքը բերել մականունը:

Միւսնոյն կիւնն էր: Մեծ բարերարութիւն մը կը նկատէր այդ հանդիպումը, քանի որ առաջին կարգի հարկաւոր ուղեւորներուն մէջ դէթ պիտի գտնուէր մէկը որ օտար չըլլար իրեն:

Դիպումածով նայուածքները ուղղուեցան այն պարագայ թիկնաթոռին վրայ, որ իր թիկնաթոռին մօտ կը գտնուէր: Միսթրէս Էվա Սիլվերթընի անունը արձանագրուած էր յենարանին վրայ, ինչ որ կ'ապացուցանէր թէ այդ թիկնաթոռը վարձուած էր ամբողջ ճամբորդութեան ընթացքին:

Նաթ ֆինքէրթըն տեղը պիտի մնար, քանի որ Միսթրէս Սիլվերթըն չափաւ որչանար իր խցիկէն դուրս ելլելու. այն առն իր յարգանքները պիտի մատուցանէր տիկնոջ:

Գրեթէ կէս ժամէ ի վեր հոն կը գտնուէր, երբ ակիւն մը Փինքէրթընի ուղղութեամբ յառաջացաւ յոգնած ու ջաշքրտուող քայլերով: Սեւեր հագած էր, քրէքէ քօղ մը կը չըջապատէր մութ գոյն մագերը, ու դէմքը չափազանց գունատ էր: Ծովախառն շատ տառապած ըլլալու էր. ապահովարար, մեկնումէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով խցիկէն դուրս ելլէր ան, որովհետեւ Փինքէրթըն չէր տեսած զայն: Տիկնոյն մօտեցաւ իր վարձած թիկնաթոռին, առանց ակնարկով մը պատուելու իր զրացին: Թիկնաթոռի յենարանին կրթնեցաւ ու ժաթափ:

Փինքէրթըն գողունի նայուածք մը ձգեց տիկնոջ վրայ: Ամէն պարագայի մէջ Նիւ Եօրքի մոջ Միսթրէս Սիլվերթըն անունով ճանչցած կ'ընէր: Մնաց որ այդ կնոջ չէր նմաներ բնաւ, սակայն Փինքէրթընի այնպէս թուեցաւ որ այդ տփգոյն դէմքը անձանօթ չէր իրեն:

Ուր տեսած էր այդ զիմազդերը, ի դուր կը պրպտէր իր յիշողութիւնը, ու չէր կրնար միտքը բերել թէ ո՞վ կը յիշեցնէր այդ կնոջ դէմքը, մանաւանդ ճակատը և աչքերը:

Վայրկեան մը յետոյ, այդ կնոյն ոտքի ելաւ թեթեւօրէն, ու Փինքէրթըն առիթէն օգտւա քաղելով գլխարկը հանեց ու ներկայացուց կեղծ անուան տակ, աւելորդ է ըսել:

Տժգոյն կինը նայեցաւ զաղանի ոստիկանին: Այս վերջինը սա տալաւորութիւնը ունեցաւ թէ բաւական բուռն յուզում մը կրած էր կինը:

Բայց կինը շուտ զօպեց ինքզինքը ու ցած ձայնով ըսաւ.

— Էվա Սիլվերթըն կը կոչուիմ:

— Քանի մը տարի առաջ, նիւ Եօրքի մէջ ճանչցայ կին մը: որ այդ անունը կը կրէր, ըսաւ Նաթ ֆինքէրթըն: Չեր աղգականութիւններէն մէկն է արդեօք. բարձրաստակ ու նորր, խարտեալ մազեր և կապոյտ աչքեր ունէր:

Էվա Սիլվերթըն թեթեօրէն ծոցի գլուխը, ըսելով.

— Այո՛, իմ հեռաւոր աղգականներէս մէկն է: Սակայն իրարու երես չենք տեսած բնաւ, յարեց կինը այնպիսի ցած ձայնով մը որ հաղիւ լսելի կ'ըլլար:

Յետոյ թիկնաթուփին մէջ նկատուեցաւ, կարծես ա՛յ ուժ չունէր խօսելու:

— Մովսէստէն շատ աւրուած ըլլալու էք, Տիկին:

Կինը հաստատական պատասխան տուաւ, յետոյ գլուխը դարձուց ու աչքերը փակեց, ցոյց տալով որ շատ արամազիր չէ խօսակցութիւնը առաջ տանելու:

Ուստի զաղանի ոստիկանը լռութիւն պահեց. յետոյ ստի ելաւ, կամրջակին վրայ պտոյտ մը կատարելու համար:

Ճեմելալալը ին ետին հասած ատեն, ուրիշ որոշապէս կը տեսնուէր չոգենալին պտուտակին դառնալը ջուրին մէջ, իր օգնականին ձայնը լսեց: Վերին կամրջակը տանող սանդուղին աստիճանները բարձրացաւ ու տեսաւ որ Մօրիսըն կը սիրարանէր ազուորիկ սպասուհիի մը հետ, որ տէրերուն հետ կը ճամբորդէր ու անոնց երեք տարու զակին վրայ կը հոկէր: Մօրիսըն միամիտ ու պանդոյր ծառայի դերը կը կատարէր, կարծես բովանդակ կեանքին մէջ ուրիշ գործ ըրած չըլլար:

Երկու սիրահարները նաւուն յետապնդմը տառնձին կը գտնուէին ու փինքէրթընի ներկայութենէն տեղեկութիւն չունէին, մինչ զաղանի ոստիկանը կը զբօսնոր այդ տեսարանը դիտելով:

Մօրիսըն նորաւի սպասուհիին առջեւ կեցած ու աջ ձեռքը արտին վրայ դրած, երգում ընելու ձեւեր կ'առնէր:

— Մէրի՛, կրնաք խօսքիս հաւատ ընծայել, կ'ընենքուն

հաճոյ կղած եմ միշտ և եթէ ուզէի՝ հազար անգամ ամուսնացած կ'ըլլայի մինչեւ հիմա: Բայց ոչ մէկ կին բաւական հաճոյ չթուեցաւ, որպէս զի ազատութենէս հրաժարիմ: Մէրի, ձեր արժանիքը ունեցող կին մը չեմ տեսած տակաւին: Մէկ անգամէն նուաճեցիք սիրտս, ինչ որ դիւրաւ կը բացատրուի: Մեր մեծ բանաստեղծը Շիլլէր իրաւամբ ըսած է. «Ոճի՛ր մըն է սէրը: Մարդ իրաւունք չունի՝ երջանիկ ըլլալու», ու իր պաշտօնակիցը, Կէօթէ, որ նոյնպէս գեղեցիկ ստանաւորներ կը չինէր, իր քերթումներէն մէկուն մէջ ըսած է. «Բարի դիտումով տրուած համբոյր մը ոչ ոքի վնաս չէ հասցուցած»:

Մէրի ժպտեցաւ ու աչքերը խոնարհեցուց կարմրելով. ինքզինքը թոյլ կերպով պաշապանեց, երբ Մօրիսըն մօտեցաւ ու թեւ մեղմօրէն անցուց աղջկան մէջքին:

— Օ՛հ, վերջացուցէք, ըսաւ Մէրի երկչոտութեամբ:

Մօրիսըն աղջկան թուէն բռնեց ու համբոյր մը պիտի գողնար, երբ փինքէրթըն մէկ քայլ յառաջացաւ, ու երկու սիրահարները իրարմէ հեռացան, սոսկումի փոքր ճիչ մը արձակելով:

Ապասուհին խոյս տուաւ շուտ մը: Գալով Մօրիսընի, աքաղաղի մը պէս կարմրած, ծովը դիտել կը ձեւացնէր մեծ հեռաքրքրութեամբ:

Փինքէրթըն անոր մօտ գնաց ու մատովը սպանաց ժպտազին:

— Ինձի այնպիսի կը թուի որ դուն կը ջանաս հաճելի ճամբորդութիւն մը ընել քան թէ գողերը և մարդասպանները հետապնդել: Անուրանալի է որ լաւ ճաշակ ունիս:

— Ի՛նչ ընենք, վարպետ, քիչ մը զուարճանալու է, ըսաւ Մօրիսըն. ժպտազին: Կարելի չէ միեւնոյն բանը ընել միշտ: Նսնոյիկ սպասուհին շատ հաճոյ կը թուի ինձի, բայց պէտք չկայ ըսելու որ իմ պարտականութիւնս ալ չեմ մոռնար:

— Մանաւանդ երբ արգիլուած պտուղէն քիչ մը ճաշակես, պարտականութիւնդ ալ կատարելով հանդերձ, առիթը ներկայացած ատեն, ըսաւ Փինքէրթըն ծիծաղելով: Եթէ քու անցեալդ պրպտեն, այն ատեն երեւան պիտի ելլէ որ առաքինի մարդ մը կղած չես միշտ:

Մօրիսըն ժպտագին պատասխանեց.

— Իրաւ որ չատ լաւ չեմ յիշեր:

Նախ փինքէրթըն չկրցաւ իր խնդուքը զսպել ու ըսաւ.

— Կը բաւէ, խցիկ գնաւ և ինծի բեր սեղանին վրայ գըտնուող գարշագոյն և կազմուած գիրքը: Ճեմեւալայրին յառաջակողմը պիտի գտնուիմ:

Մօրիսըն չուտ մը վար իջաւ, մինչդեռ վարպետը գէպի յառաջակողմ կ'ուղղուէր և թիկնաթոռին մէջ կը տեղաւորուէր: Միսթրէս էվա Սիլվէրթըն միեւնոյն տեղն էր միշտ:

Մօրիսըն ընդհուպ երեւան եկաւ, խնդրուած գիրքը իր հետ բերելով: Իր աչքերը նշմարեցին տիրոջը քով նստած կինը, և չկրցաւ իր սարսուռը զսպել, տաշաւար նայուածք մը սեւեւեւելով օտարուհիին վրայ:

Կնոջ աչքին ալ զարկաւ այդ բանը, ու ան իր կարգին, բռնուն վախ մը զգաց: Յետոյ գլուխը մէկդի ծռեց և այնպէս ձեւացուց որ ծառայով չէր զբաղեր:

— Ի՞նչ ունիս, հարցուց փինքէրթըն իր օգնականին:

— Ոչինչ, պատասխանեց Մօրիսըն: Նմանութիւն մը զարմանք պատճառեց ինծի:

Փինքէրթըն կ'ուղէր հարցնել թէ այդ կինը ո՞վ կը յիշեցնէր իրեն, բայց օտարուհիին առջեւ չուզեց հարցաքննել ոչ իր ծառան, ու ոչ ալ ոտքի ելլել, իր հետ տանելու համար զայն, որովհետեւ կրնար կասկած հրաւիրել:

Ուստի գոհացաւ իր գիրքը բանալով, ու ձգեց որ Մօրիսըն հետանայ, բայց միաքը դբաւ ընդհուպ հարցաքննել զայն:

Քիչ յետոյ, Միսթրէս Սիլվէրթըն ոտքի ելաւ և խցիկը քաշուեցաւ: Սեղան չիջաւ ճաշելու համար, իր սենեակը բերել առաւ ճաշը:

Գաղտնի ոստիկանը առիթէն օգուտ քաղեց, Մօրիսընի հարցնելու համար թէ ինչո՞ւ այնքան զարմացած էր, Միսթրէս Սիլվէրթընը նշմարելով:

— Իրաւ որ ես ալ չեմ գիտեր: Բայց ինծի այնպէս թըւեցաւ որ այդ դէմքը տեղ մը տեսած եմ, մանաւանդ աչքերը: Բայց աշխարհի լաւագոյն կամքով չպիտի կրնամ յիշել թէ ո՛ւր և երբ տեսած եմ:

Փինքէրթըն խոհուն կերպարանք մը առաւ, բայց չըսաւ թէ ինք ալ միեւնոյն տպաւորութիւնը ունեցած էր, Միսթրէս էվա Սիլվէրթընը նշմարելով:

Իրիկուան միայն, կինը երեւան եկաւ ճեմեւալայրին

մէջ: Մօրիսըն ընաւ չէր բաժնուեր Մէրիէն: Ճեմեւալայրին ետեւի կողմը կեցած էին, բայց ուղեւորները անկէ կ'անցնէին կը դառնային միշտ, որով մէկ բոպէ իսկ հանդարտ չէին մնար:

Գիշերը, Մօրիսըն տարբեր բաներով զբաղեցաւ տիրոջը գրնաւած երկու չքեղ խցիկներուն մէջ. յետոյ ժամը իննին, իր խցիկը քաշուեցաւ, որ երկար նրբանցքի մը ծայրը կը գտնուէր:

Մօրիսըն խցիկը մտնելուն պէս, ելեկտրական լոյսը վառեց և խոր դարմանքի մատնուեցաւ. փոքր սեղանին վրայ թուղթ մը կար, ուր ձախաւեր կերպով գրուած էին սա բառերը. «Կէս գիշերին ատենները ձեզի կը սպասեմ յետաակողմի կամքակլին վրայ»:

Ուրախութենէն խելայեղ, այդ թուղթի կտորը չթուցին տարաւ. ո՞վ կրնար զրկած ըլլալ այդ տողերը, եթէ ոչ՝ Մէրի, փոքր սպասուհին:

Մօրիսըն հայելիին մէջ նայեցաւ հպարտօրէն. աչքերը կը ճառագայթէին:

— Մօրիսըն, իրաւ որ, սոսկալի տղայ ես: Չկայ կին մը որ քեզի դիմադրէ: Հրապուրեցիր ու մէկ անգամէն նուաճեցիր այդ աղջիկը: Օ՛հ, ճամբորդութիւնը տաղաւալի չպիտի ըլլայ:

Ամենափոքր կասկած մը իսկ չունեցաւ: Տենդոտ անհամբերութեամբ սպասեց կէս գիշերուան: Չէր ուզեր առաջ ինք դուրս ելլել, վախնալով որ քանի մը յետամնաց ուղեւորներ կամրջակին վրայ մնացած ըլլան:

Ամէն վայրկեան ժամացոյցը կը հանէր. կէս գիշերին քառորդ մնացած, պատրաստուեցաւ խցիկէն դուրս ելլելու: Շողեհնաւին վրայ լուսթիւն կը տիրէր. մեքենային կանոնաւոր աղմուկը միայն կը վրդովէր գիշերային լուսթիւնը:

Մօրիսըն նրբանցքին վրայ նայող խցիկներուն առջեւէն անցաւ ու հասաւ նաւուն յետաակողմը: Վեր ելաւ արագօրէն և սփոփանքի հառաչանք մը արձակեց, բայց օդին մէջ գտնելով ինքզինքը. կամրջակին վրայ մարդ չկար:

Դէպի եզերքի յենարանը յառաջացաւ և ծովուն նայեցաւ, որ լուսնին չղերուն տակ հալած արծաթի պէս կը փայլէր:

Հրաշալի գեղեցկութիւն մը ունէր զիւրեր: Քանի մը ձերմակ ու թեթեւ ամպեր կը սուրային երկնքին վրայ, ալիքները լուռ էին, հսկայ նաւը կը յառաջանար կապտա-բակ ալիքներուն մէջէն, իր ետին ձգելով ձերմակ փրփուրի երկար հետքեր:

Մէրին, իր սիրելի Մէրին, որուն կը սպասէր այնքան անհամբերութեամբ, տակաւին չէր եկած, հակառակ կէս գիշերը անցած ըլլալուն: Մօրիսն մտահոգ գեմքով մը նայեցաւ սանդուխին, յետոյ նորէն կը թնկցաւ, ու մտա-ծուռներու մէջ թաղուած, սկսաւ ծովը դիտել:

Այդ պահուն սիւսէթ մը երեւցաւ կամրջակին յետա-կողմը առաջնորդող կամուրջին վրայ: Ան վեր ելաւ առանց աղժուկ հանկու: զաղանի ոստիկանը բան մը չտեսաւ ու չիմացաւ, բնաւ մտքէն չէր անցներ որ մահը կը մօտենար իրեն:

Յանկարծ զգաց որ կորովի ձեռք մը կանակէն կը բռնէր ու կը վերցնէր անդիմադրելի ուժով մը: Ինքնապաշտպա-նութեան չարժուժ մը ընելէ առաջ, նաւուն յենարանին վրա-յէն կ'անցնէր, սուր ճիւղ մը արձակելով, ու ծանրօրէն կ'իյ-նար ալիքներուն մէջ:

Ստուերը գէպի սանդուխ ուղղուեցաւ դարձեալ ու նաւուն ներքը անհետացաւ: Ոչ ոք տեսած էր զայն:

ԱԶԱՏԱԾ

Մովուն մէջ մարդ մը:

Հայեակին մէջ սպասող հերթապահ նաւազը որ լսած էր Մօրիսնի արձակած ճիւղ և ջուրին մէջ ինկած պահուն հանած աղժուկը, իսկոյն իմաց տուաւ պատահած արկածը:

Պաղանի ոգտիկանին աղաղակները մեծ հեռաւորութե-նէ մը կը լսուէին: Հրամաններ արձակուեցան, սուր սու-լուժ մը լսուեցաւ, ու չողենաւ կանգ առնելու պատրաս-տուեցաւ:

Բաւական ատեն անցաւ, մինչեւ որ այդ ծփուն հրէշին գնացքը դանդաղեցաւ: Նաւը պահ մըն ալ շարունակեց իր ճամբան, ու նաւապետին կամրջակին վրայ գտնուող նաւա-ղապետը հեռադիտակով ծովը կը դիտէր, ալիքներուն գիւղը ինկած տարաբախտ անձը նշմարելու համար, չէր բայց յա-ջողեր զանազանել ալիքներու փողփողումին մէջ:

Մովուն մարդիկ արագ ու ապահով կը գործէին: Նաւը հազիւ թէ իր գնացքը դանդաղեցուցած, հինգ հուժկու նա-ւաղներ նաւակի մը մէջ ցատկեցին, զոր անապարանքով վար իջուցած էին:

— Օ՛հ, տղաք, ուժով թիավարեցէք: Խեղճ մարդը մենէ հեռու է:

Նաւաղները ձեռք առին թիակները, բայց ամէնքը միասին սկսան աղաղակել: Նաւակին խորը քանի մը ծա-կեր բացուած էին, ուրիշ ջուրը ներս կը մտնէր պատու-քելով:

— Կ'ընկղմի՞նք:

Նաւաղները հազիւ ատեն ունեցան նաւակը վեր քաշե-լու: Ամէն կողմէ ջուր կ'առնէր, երբ վեր կը հանէին զայն:

Արագ քննութեամբ մը երեսան երաւ թէ միւս նաւակ-ներն ալ միեւնոյն վիճակին մէջ կը գտնուէին: Նաւապե-տները փութացին նաւուն կողէն դատել փոքր նաւակ մը, որ անակնկալ պարագաներու համար պահուած էր: Բայց բա-ւական ատենէն կարելի եղաւ ջուրը իջեցնել զայն: Երեք նաւաստիները հոն նստան ու սկսան ուժգնօրէն թիավարել:

Այդ միջադէպերու ատեն չողենաւ ալ աւելի հեռացած էր արկածի վայրէն, ալ եւս բան մը չէր լսուեր, ծովը ին-կած դժբախտ մարդը չատ հեռուն գտնուելուն, աղաղակնե-րը անլսելի կը մնային:

Փիւքէրթընի ծառան մէջտեղ չկար: Իր խցիկին մէջ ելեկտրական լոյսը վառ կը մնար ու սեղանին վրայ՝ ստա-ցած նամակը:

Փիւքէրթըն ալ արթնցած ըլլալով՝ չուտ մը հագուեցաւ ու կամրջակ ելաւ: Յուզումով իմացաւ որ Մօրիսնն էր ծով ինկողը:

— Մուղակ մը ըլլալու է: Մտաւս ծով նետած են, ըսաւ երբ նամակը ցոյց տուին իրեն:

Այսպէս խօսած ատեն Փիւքէրթըն բարձրաձայն կար-տայայտէր ինչ որ ուրիշները կը խորհէին խիկ: Նաւակնե-րու ծակած ըլլալը կ'ապացուցանէր թէ Պողկայի մահա-փորձ մը կազմակերպուած էր, և որուն զոհ գացած էր խեղճ Մօրիսն:

Փիւքէրթըն, ետին կեցած, հեռադիտակը ձեռքը, նա-ւակին հեռանալը կը դիտէր, ուր երեք նաւաղներ կը թիա-վարէին իրենց բոլոր ուժովը: Շատ կը փափաքէր անոնց քով գտնուիլ:

Փիւքէրթընի համար կերպով մը անհրաժեշտ դարձած Նաթ Փինկերթըն

էր իր օգնականը՝ Մօրիսընը. տարիներէ ի վեր՝ իրր չատ հաւատարիմ գործակից մը, մեծ ծառայութիւններ մատուցած էր իրեն։ Խեղճ աղան թշուառօրէն պիտի մեռնէր Ովկէանսի ալիքներուն մէջ։

Այդ մտածումը ունեցած ատեն Փինքէրթըն ջղաձգօրէն կը սեղմէր բոունցքները, այդ նոր օճրին հեղինակը խեղդելու համար կարծես։

— Պէտք է որ գտնեն զայն, կը գոչէր Փինքէրթըն։ Աչքիս բան մը չերեւար։

Մօրիսըն լաւ յուզորդ էր։ Երբ ջուրին մէջ ինկաւ, բաւական խորունկ մխրճուեցաւ, բայց իր արթնամտութիւնը չկորսնցուց բնաւ։

Կրցածին չափ արագօրէն ծովուն երեսը ելաւ, բայց դիւրին է երեւակայել թէ գէշութիւն զգաց, երբ տեսաւ որ նաւուն լոյսերը շատ հեռու էին իրմէ։

Բոլոր ուժովը պստաց, օգնութիւն կանչելու համար, և սկսաւ լողալ նաւուն ուղղութեամբ։

Քիչ ատենէն ձայնը մարեցաւ ու ստիպուեցաւ օգնութիւն չազազակել։ Զուրը սառի պէս պաղ էր, ու ամէն ճիգ կը թափէր լողացած պահուն, որպէս զի աղետալի թմրութեան մը չենթարկուէր։

— Լուղորդական հաստատութիւն մը չէ հոս, ուր մարդ Արթապանի պէս կը հպարտանար, երբ աւազանին չըջանքընէր տասն անգամ, կը մրմնջէր Մօրիսըն, չարունակելով լողալ։ Եթէ երբեք ընկերս Բօլ, մտաբերէր այն կացութիւնը, ուր կը գտնուիմ այս պահուս, չեմ կարծեր որ իմ վիճակին վրայ պիտի նախանձէր։

Այս կարգի խորհրդածութիւններով Մօրիսըն կը ջանար իր կորովը պահել. միւս կողմէ կը մխիթարուէր, խորհելով որ ծովը ինկած բլլալը տեսած էին, քանի որ նաւուն սուլիւն ձայնը լսած էր։

Բայց ուժերը սպառեցան տակաւ։ Ծնչառութիւնը հեւքոտ ու չարժուիները ընդհատական դարձած էին հետզհետէ։

Ինչո՞ւ օգնութեան չէին հասներ։ Մօրիսըն ի գուր կը նայէր իր խոշորցած ու ծովուն ջուրէն այրած աչքերովը։ Բան մը չէր տեսներ։ Խոր վնասութեան մը մասնուեցաւ։ Ինչաւ նախատեսած չէր այդ սոսկալի մահը, այդպիսի մահ մը մտաբերած չէր բնաւ։

Մօրիսըն առաջին անգամ բլլալով Ովկէանսը կանցնէր, ու աղետալի կ'ըլլար ճամբորդութիւնը։

Շատ դժուարութիւն կը քաշէր՝ ջուրին երեսը մնալու համար։ Անկումի պահուն խեղճ հանած էր բաճկոնակը և լօթիկը, բայց չէր կրցած կօշիկները հանել, իրեն այնպէս կը թուէր որ աներևոյթ ձեռքեր Ովկէանսի խորէն, կը քաշէին ոտքերէն, յաւիտենական խաւարի անդունդին մէջ գլգրելու համար։ Իրեն այնպէս կը թուէր որ մարմինն անզանները կապարի պէս ծանր էին։ Արդէն քանի մը անգամ ալիքները գլխուն վրայէն անցած էին. աղի ջուրը կ'այրէր լեզուն։ Պահ մը բոլորովին յուսահատեցաւ ու խորատուգուեցաւ, միակ փափաք մը ունենալով. վերջապէս գտնել իր հանգիստը։ Բայց երբ սառուցիկ ջուրը ծածկեց իր ճակտէն վեր, ինքնապաշտպանութեան քնազգը դարձեալ արթնցաւ իր մէջ։ Վերջին անգամ ձայնը բարձրացուց, յուսահատօրէն օգնութիւն կանչելու համար։ Զուրին երեսը ելաւ և փարձեց նորէն յառաջանալ։ Վերջին անգամ ձայնը բարձրացուց, յուսահատօրէն օգնութիւն աղաղակելու համար։

— Չեղի կ'ըսենք, քաջութիւն ունեցէք, հիմա քովերսնիդ կը հասնինք, կ'աղաղակէին ձայներ, զոր կը լսէր Մօրիսըն։

Վրկութիւնը մօտալուտ էր։ Այն ատեն զաղանի ոստիկանը զգաց որ անսահման ուրախութիւն մը կը պատէր զինքը. սկսաւ նոր կորովով մը ձեղքել ալիքները։

Ի վերջոյ լսեց թիերու աղմուկ մը և ձայներ որոնք կը մօտենային. բոլոր ուժերը հաւաքեց, վերջին ճիգ մը արցակելու համար։

Աչքերը մահուան մերձեցումէն պղտորած, նաւակը նշմարեց. քանի մը ձեռքեր բռնեցին Մօրիսընը, ու վայրկեան մը յետոյ ան մակոյկին մէջ փռուած էր նուազուն։

Այն ատեն երեք նաւազները կէս չըջան մը ըրին. կարիճ մարդոց զէմքերը կը ճառագայթէին, մարդ մը ազատած բլլալուն համար։ Թեթեւ մակոյկը կը սուրար ալիքներուն վրայէն. քիչ յետոյ տեսնուեցան նաւուն լոյսերը։

Երբ Թեֆլայի մօտեցան, նաւապետին կամրջակէն կ'աղաղակէին ձայնատար փողով։

— Ազատեցի՞ք։

Նաւազներէն մէկը ձգեց թիերը և ձեռքերը բերնին առջեւ տարաւ ու ձագառի ձեւ տալով աղաղակեց։

— Այո՛, աղատեցինք։

Փինքէրթըն, որ կամրջակին յետակողմը կը գտնուէր, սիրովանքի հառաչ մը արձակեց։ Մօրիսըն կըրցած էր ջուրին մէջ մնալ աղատարարական գործողութեան ատեն, որ երկու ժամ տեւած էր։ Արտակարգ ճիգ մըն էր, երբ մասքերուի թէ այդ եղանակին ո՛րքան պաղ է Ովկէանոսին ջուրը։ Նաւուն եզերքը խոնուած ուղեւորները, բուն յուզման մը մասնուած, մեծ գոհունակութիւն մը զգացին, երբ մակոյկէն աղաղակեցին Մօրիսընի աղատումը։

Մակոյկը վերջապէս մօտեցաւ չոզենաւին, որ հիմարոլորովին կեցած էր։ Կրկնաճախարակ գործին միջոցաւ մակոյկը դանդաղօրէն վեր բարձրացաւ։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, Մօրիսըն հիւանդի հանգըստաւէտ խցիկի մը մէջ տեղաւորուած էր, ու նաւուն բժիշկները կը զարմանէին զայն։

Իրենց քունին մէջ յանկարծ խռովուած ուղեւորները զարձան իրենց խցիկները, ու չոզենաւը սկսաւ արագօրէն յառաջանալ արեւելքի ուղղութեամբ։

Բոլոր մեծ չոզենաւորուն մէջ քանի մը գաղանի ոստիկաններ կը գտնուին, որոնք կը միջամտեն, երբ կասկածելի անձեր խառնուին ուղեւորներուն։ Միշտ կը գտնուին ոճրագործներ, որոնք չարագործութիւն ընելէ յետոյ կը ջանան Ովկէանոսը անցնիլ. շատ անգամ պատահած է որ փախստական մը ձերբակալուած է այն պահուն երբ կը պատարաստուէր արտասահման մեկնելու։

Այդ գաղանի ոստիկաններէն երկուքը հիւանդին սենեակը կը գտնուէին, ուր բացի բժիշկէն Փինքէրթըն միայն ընդունուած էր։

Մեծ անհամբերութեամբ կը սպասէին հիւանդին սթափելուն. սրտի ազդու դեղ մը կենդանացուց զայն։

Փինքէրթըն գործի ժարդ էր։ Նախ ստուգեց որ մէկը մօտիկ կ'ընէ՝ խցիկին դրան առջեւ, երբ Մօրիսըն սկսաւ կենդանութեան շարժումներ ընել։

Երբ Մօրիսըն աչքերը բացաւ վերջապէս, առաջին բանը որ տեսաւ, իր աչիւն էր՝ վրան ծռած, ու զգաց որ Փինքէրթըն ձեռքերը կը սեղմէր ջերմագին։ Իսկոյն յիշեց անցուցած անուշի փորձանքը։

— Ինչպէս ես հիմա, հարցուց Փինքէրթըն։

— Քիչ մը տկար եմ, պատասխանեց Մօրիսըն մեղմաձայն։ Կրո՞ղ, ամէնէն անհաճոյ լողանքն է գործրած ըլլամ կեանքիս մէջ, ու քնաւ փափաք չեմ զգար վերսկսելու։

Փինքէրթըն ժպտեցաւ, այդ պատասխանը չսեղով։ Գաղանի ոստիկաններէն մէկը հարցուց։

— Զեղ նաւուն եզերքէն վար նետող մարդը չտեսա՞ք։

— Ա՛հ, ո՛չ, բան մը չտեսայ քնաւ։

— Մէկուն վրայ կասկած ունի՞ք։

— Ոչ մէկուն վրայ կը կասկածիմ։

— Թերեւս թշնամի մը ունի՞ք նաւուն մէջ։

— Տիրոջմէս գատ ոչ ոք կը ճանչնամ այս նաւուն մէջ։

— Նիւ Եօրքէն մեկնելէ քանի մը օր յետոյ մէկուն հետ կուլըտեցա՞ք։

— Ոչ, ձանձի մը իսկ մնաց հասցուցի։

Բժիշկը միջամտելով ըսաւ։

— Պարոններ, հիւանդը հանդիսաւի պէտք ունի բարձրակապէս. կարելի է որ ոտքի ելլէ, եթէ լաւ քուն մը քաշէ, բայց նոյնպէս հաւանական է որ տենդի սաստիկ նոսրաց մը ունենայ։

Ոստիկանութեան պաշտօնեաները հեռացան։ Իսկ Փինքէրթըն անկողնին մօտեցաւ ու ըսաւ։

— Մօրիսըն, մօտիկ բրէ ինձի։

— Այո՛, վարպետ։

— Հիմա պիտի քնանաս։ Բայց վաղը արթննալուդ, բան մը չպիտի բռնուի ոչ մէկուն յայտնի չպիտի ընես անքուն կենալդ։ Մէկ քանի օր անկողնին մէջ պիտի մնաս, ու այդ ժամանակամիջոցին, թերեւս կարենանք դիմակահերձ ընել այն թշուառականը, որ ուզած է կեանքդ չրտել։

— Մաղթենք և յուսանք։

Փինքէրթըն ոստիկանութեան պաշտօնեաներուն դատնալով ըսաւ։

— Մօտիկ բրէ՛ք, պարոններ, և դուք, աօքթէօր։ Ես այն կարծիքը չունիմ թէ նաւուն ուղեւորները առժամապէս դիտնալու չեն թէ իմ սպասաւորս վերստացած է իր կարողութիւնները։ Իմ պատճառներս ունիմ այդ մասին։

« Ամենքս ալ, թէ՛ ես և թէ՛ դուք ու աօքթէօրը միարեւրան պիտի ըսենք որ Մօրիսըն քանի մը երկվայրկեան միայն սթափած է և այդ պահուն մեզի յայտարարած է թէ վերջին վայրկեանին տեսած ու ճանչցած էր զինքը ծով նետողը։ Բայց թշուառականին անուշը յայտնելու պահուն նորէն ուշաթափ եղած և այնպիսի խոր քունի մը մէջ թաղուած է որ անկարելի եղած է զայն արթնցնելը։ Վաղը առ-

սու պիտի ըսենք որ սաստիկ զառացանքի մը մէջ արթն-
ցած է. հետեւաբար ան չէ կրցած արտասանել այն անունը
զոր կուզէինք հասկնալ:

— Ինչո՞ւ այդ սուտերը, հարցուցին բժիշկը և դադանի
ոստիկանութեան պաշտօնեաները միաբերան:

— Որովհետեւ կ'ուզէմ որ յանցաւորը մասնէ ինքզին-
քը: Հաւանական է որ նոր մահափորձ մը ընէ: Այն ատեն
ձեռք պիտի անցնենք: Խորհեցէք այն շահուն վրայ զոր ան
պիտի ունենայ Մօրիսընի յուս մնալէն, մինչեւ որ այս վեր-
ջինը կարենայ յայտնել մարդասպանին անունը:

— Տրամաբանական է ձեր բռնածը և ձեր ծրագրերը հիա-
նալի: Բայց երկու հոգի միշտ դժբանակալ սպասելու են
հիւանդին խցիկին մօտ:

— Անշուշտ:

Այսպէս ամենքը համաձայնած բլլալով՝ գիշերը պահա-
պան մը մնաց Մօրիսընի անկողնին մօտ, մինչդեռ փնքէր-
թըն, բժիշկը և ոստիկանութեան պաշտօնեաները կը վերա-
դառնային իրենց խցիկները:

Հետեւեալ օրը, դադանի ոստիկանները ամէն տեսակ
հետազօտութիւններու և հարցաքննութիւններու ձեռնար-
կեցին: Նախ հարցաքննեցին նաւագները ու կամրջակի ու-
ղեւորները, բայց ամենափոքր արդիւնք մը ձեռք չբերին:

Մօրիսընի սիրարանութիւնը Մէրի անուն սպասուհիին
հետ՝ նշմարուած էր. ուստի հարցաքննեցին սպասուհին և
անոր աչքին առջև դրին այն նամակը, որով Մօրիսըն կա-
մրջակ հրձախրուած էր:

Սպասուհին յայտարարեց թէ նամակը ինք չէր գրած.
ոստիկաններէն մէկը հրաւիրեց սպասուհին՝ քանի մը բառ
գրելու. խեղոյն երեսան եկաւ որ Մէրիի գիրը խնդրոյ առաք-
կայ եղող նամակի չիտէն բոլորովին տարբեր էր:

Մօրիսընի վիճակը կայուն էր. նախ տարաձայնեցին
որ կը շարունակէր խորունկ քուն մը քաշել: Աւելորդ է
ըսել որ մեծ յուզում կը տիրէր ուղեւորներուն մէջ: Մտա-
հոգութիւն առաջ կը բերէր այն իրողութիւնը թէ մարդաս-
պան մը կը գտնուէր նաւուն մէջ. կասկածով կը գիտէին զի-
հար, և շատ մը կլինէր իրենց խցիկներուն մէջ փախուեցան,
այլ ևս դուրս չելլելու համար:

Սակայն ճաշի ատեն սեղանակիցներուն թիւը աւել-
ցաւ: Մովախտը, որ ուղեւորութեան առաջին օրերուն մէջ
կը տիրէր պոհաստարակ, հիմա անհետացած էր այլ ևս.
միայն կը տառապէին խիստ փափկակազմ քանի մը անձեր:

ՓՈԹՈՐԿԱԼԻՑ ԳԻՇԵՐ ՄԸ

Իրիկուան դէմ, օդը աւրուած էր յանկարծ: Նախ փոքր
ու ձերմակ ամպ մը տեսնուած էր հորիզոնին վրայ, արեւ-
մտեան կողմը. կարծես թէ նաւու մը առաջատուն էր ան:

Յետոյ փոթորկալից հով մը եկաւ ու առջեւէն վանեց
այդ ամպը:

Հետզհետէ մեծցաւ այդ ամպը և քնդհուպ արեւմուտքի
կողմը՝ երկինքը լեցուեցաւ սև ամպերու կուտակումով,
որոնք աստիճանաբար ծաւալեցան ու պատեցին ամբողջ
երկնակամարը:

Անձրեւը սաստիկ կը տեղարձ հովը կառաղօրէն կը
փչէր և ալիքներ կը յարուցանէր, որոնք վար կ'իյնային ու
կը ջախջախուէին շտապումով:

Մեծ չոգենաւը ալիքներուն հետ կը բարձրանար ու
անոնց հետ վար կ'իջնէր, երկայնքին տատանելով ուժգնօ-
րէն. բազմաթիւ ուղեւորներ ծովախաւքնուեցան դարձեալ:

Ճամբորդներուն մեծ մասը իրենց խցիկը ապաստանե-
լով անկողին մտած էին, բայց իրենց գիրքը հաճելի չէր
բնաւ, որովհետեւ այլ ու ձախ արմուկներուն վրայ կը թնե-
լուէր, ու ծանրութեան անսգորելի օրէնքներուն համա-
ձայն՝ հարկ էր բարձրանալ ու իջնել, նաւուն չարժումե-
րուն համեմատ:

Իրիկուան, ճաշի ատեն, շատ քիչ ուղեւորներ կային
ճաշարանին մէջ. փայտէ չրջանակներ հաստատուած էին
սեղաններուն վրայ, որպէս զի նաւուն տատանումը զետիւն
չզլատէր սնակները:

Աթոռներուն վրայ նստած ճամբորդները ստիպուած
էին իրենց բոլոր ուժովը կառչիլ տախտակամածին վրայ
հաստատուած ձողերուն. ծովախաւքնուեցան կը ծի-
ծաղէին ու կը կատակէին, նաւուն երկայնքին ու լայնքին
եղած տատանումներուն հետեւանքով տարօրինակ գիրքեր
ստնեխուն համար:

Սովորականին պէս չերկարաձգուեցաւ ճաշը, մանա-
ւանդ որ նուազախուսքը չէր կրցած նուազել ճաշարանին
մէջ, ինչպէս կ'ընէր սովորաբար, ամէն ճաշի ատեն:

Փինքէրթըն ժամը իննի ատեն քաշուեցաւ իր խցիկը . բայց կէս ժամ յետոյ դուրս ելաւ , այն նրբանցքը երթալու համար , որուն ծայրը կը գտնուէր Մօրիսընի խցիկը :

Հոն թափուր խցիկ մը կար : Փինքէրթըն ներս մտաւ : Բէլօլվէրը ձեռքը , պատրաստ՝ կրահ ընելու , իրարանցումը սկսելուն պէս : Փոխանակ դուռը գոցելու , հրեց զայն , որ պէս զի կարենար դրան ձեղքէն անանել թէ ինչ կ'անցնէր կը դառնար շատ քիչ լուսաւորուած նրբանցքին մէջ :

Փինքէրթըն երկու թեւերը կրթնցուց դրան չրջանակին . քիչ յետոյ եկան նաեւ զաղանի ոստիկանութեան երկու պաշտօնեաները , որոնք նայնպէս խցիկը մտան :

Կարելի էր զած ձայնով խօսիլ . նաւուն ողնափայտին զարնուող կոճակներուն աղմուկը , նաւուն տառանումը այնքան ուժգին էին որ քիչ մը հեռուն չէին լսուեր բռնած խօսքերը :

Ժամեր անցան : Փոթորիկը փոխանակ մեղմանալու , ա'լ աւելի կը սաստկանար . խցիկներուն մէջ խառն ի խուռն իրարու կը զարնուէր ինչ որ չէր գամուած ամրապէս :

Կէս գիշերը անցած էր արդէն : Փինքէրթըն կիսաբաց դրան քով վերադարձած , նեղ բացուածքէն դուրս կը նայէր :

— Կարծես թէ չուղեր զալ , գիտե՛լ տուաւ իր ետին գոնուող ոստիկանութեան պաշտօնեաներէն մէկը : Թերեւս ծովախառն է պատճառը որ . . .

Առաջիններէն աւելի յանկարծական և բուռն բաղխում մը , զոր նաւուն վրայէն անցնող խոչոր կոճակ մը առաջ բերած էր , անոր խօսքը կարեց :

Նոյն պահուն , նրբանցքին մէջ , ծանր մարմին մը զարնուեցաւ դրան , որ խկ յն փախուեցաւ :

Կարելի էր ենթադրել որ այդ պահուն մէկը կ'անցնէր նրբանցքէն և անակնկալ ցնցումէն մէկ կողմ նետուած էր , այդ պատճառով դուռն ալ գոցուած էր :

Փինքէրթըն մեղմօրէն բացաւ դուռը և դուրս նայեցաւ . շատ զժուարթութիւն քաշեց , զարմանքի բացաղանջութիւն մը զսպելու համար :

Դէպի նրբանցքին ծայրը սողոսկող անձը , որ միջնորմին կը կրթնէր խոհեմութեամբ , գետին չիյնալու համար , կին մըն էր , նուրբ ու սլացիկ հասակով , երկար ու սեւ

վերարկուի մը մէջ փաթթուած , գլուխը կնքուով մը ծածկուած էր :

Հաւատալի՞ բան էր : Կարելի՞ էր ենթադրել որ առկինը թելադրած կամ գործած ըլլար այդ մահափորձը Մօրիսընի դէմ :

Ապասուհի Մէրի'ն էր յանցաւորը : Անհաւատալի էր այդ , քանի որ նորատի աղջիկը պարզունակ ու անմեղ երեւոյթ մը ունէր : Մնաց որ , Փինքէրթընի տեսած կինէն աւելի փափկակազմ ու նուրբ էր սպասուհին : Արդէն , Մօրիսընի չափ ծանր մէկը վեր առնելու և եզերքէն վար նետելու չափ ուժ չպիտի ունենար :

Ահագոյնս օտարունին նրբանցքին ծայրը հասած էր : Միջնորմին կառչեցաւ ու ակամօք խցիկին դրան փակցուց :

Դրեթէ հինգ վայրկեան , կինը այդ գիրքին մէջ մնաց : Յետոյ ետին դարձաւ , վերջին անգամ մըն ալ նայելու համար :

Կինը յախուռն շարժում մը ըրաւ : Հիւանդին խցիկին դուռը բացուեցաւ : Օտարունին ներս մտաւ ու դուռը դոցուեցաւ :

Փինքէրթըն ոստիկանական պաշտօնեաներուն դառնալով բռնաւ .

— Պարոններ , ինծի հետեւեղէք : Պէտք չէ ատեն կորսնցնել : Ոճիրը ժամապաճառ չըլլար :

Երեք անձերը իրենց թաքստոցէն դուրս ելան և աճապարանքով ուղղուեցան դէպի նրբանցքին ծայրը : Ու յանկարծ , խցիկին մէջ լսեցին ձայն մը , որ բարձրաձայն կը հայնոյէր . միևնոյն ատեն կը լսուէին անկապ ճիչեր :

Մօրիսըն տհաճութեամբ նշմարած էր որ փոթորիկը նորէն կը սկսէր ու նաւը սոսկալի կերպով կը տատանէր : Ան կը զգար որ ծովախառն արհաւիրքին պիտի մատնուէր . ուստի խոչոր ուժգով մը ուխտքի կուլ տուաւ որուակէ մը որ ձեռքին տակ կը գտնուէր : Սակայն շարունակեց զած ձայնով զժգոհիլ ճակատագրին դէմ :

— Ինչ լաւ վարչութիւն է , չիտակը , կարծես թէ հոս կը զուարճանան , մարդոց հետ գնդակ խաղալով : Ա՛հ , որքան գոհ պիտի ըլլայի , երբ այս ամէնը վերջ գտնէր :

Այս գիշեր այցելութիւն մը պիտի ընդունիմ, որուն հետանկարք արդէն պարզեց վարպետը. չափ սքանչելի պիտի ըլլայ:

Այդ այցելութիւնը չպիտի ուշանար երկար ատեն: Յանկարծ Մօրիսըն թեթեւ աղմուկ մը լսեց դրան առջեւ, ու գլուխը վեր առաւ, աւելի լաւ մտիկ ընելու համար: Վայրկեան մը յետոյ գուռը կը բացուէր:

Նրբանցքէն եկող յոյսի տկար նշոյլը թափանցեց խցիկէն մէջ ու Մօրիսըն կրցաւ ընդնշմարել մութ ձեւ մը: Երիտասարդ ստտիկանը տեղէն վեր ցատկեց փայլակի արագութեամբ ու անկողնէն վար նետուեցաւ:

Մօրիսըն դէպի առաջ ուստում մը բրաւ ու յարձակեցաւ այդ օտարականին վրայ, որ առանց թոյլտուութիւն ստանալու, սենեակէն ներս մտած էր:

— Ահ, աւաղակ, վերջապէս ինքնին ծուղակէն մէջ ինկար, գոչեց Մօրիսըն, ու իր հակառակորդին աջ դաստակը բռնեց. այն ատեն նշմարեց որ ձեռքին մէջ դանակ մը բռնած էր սին:

Մօրիսըն ահուկի ուժով մը սեղմեց հակառակորդին դաստակը. ցաւի ազդողակ մը արձակեց ու դանակը վար ձգեց: Երկու հակառակորդները միասին կը գլորէին տախտակամածին վրայ ու անողոք կռիւ մը կը մղէին, նաւուն շարժումներուն համաձայն տատանելով:

Յանկարծ գուռը բացուեցաւ ուժգնօրէն. ելեկտրական լապտերներու շացուցիչ լոյսը պարզուեցաւ, եւ Նաթ ֆինքէրթըն խցիկ մտաւ ստտիկաններու ընկերակցութեամբ:

Մօրիսըն այն ատեն նշմարեց նր հակառակորդը կնոջական հագուստներ կը կրէր: Զարմանքի ճիշդ արձակելով ստքի կանգնեցաւ: Բայց վարպետը ըէվոյվէրը ուղղեց թշուառականին վրայ, որ միշտ գետինը փռուած էր ու սեկեղծամն ալ քովը գլտորած:

— Անօգուտ է դիմադրութիւնը, բաւ Նաթ ֆինքէրթըն կարուկ ձայնով: Կը ձերբակալեմ ձեզ:

Մարդասպանը ստքի ելաւ հեծեծագին:

— Հիմա կը ճանչնա՞ս այն անձը, որ այս նաւը մտաւ Սիլվէրթըն անունով, հարցուց ֆինքէրթըն իր օգնականին:

Մօրիսըն դիտեց պահ մը այդ դարչելի մարդը, որ բոլոր մարմնովը կը զողար, ու գոչեց.

— Կրո՞ղր տանի, կոմ. Պուրտայի ծառան է:

— Այո՛, նոյն ինքն, պատասխանեց վարպետը:

Ծառան մեռելի պէս գոյնը նետած էր, դիմակը վաղ ատնուած ըլլալուն համար: Ինք ալ սկիզբէն ճանչցած էր Մօրիսընը, որովհետեւ տիրոջը պէս չէր կրցած կատարելապէս դիմափոխութիւն ընել ու ծպտուիլ: Ասոր համար ուզած էր մեռցնել զայն, ծով նետելով: Առաջին անյաջող փորձէն յետոյ, ուզած էր դանակով սպաննել:

Յետոյ նախնական հարցաքննութեան ատեն երեւան ելաւ որ այդ տիրահաշակ մարդը կնոջական զգեստով ծրարուած էր, Ատլանտեանը անցնելու և Անգլիա ցամաք ելլելու համար, որովհետեւ չարագործութիւններու շարք մը գործած էր Անգլիոյ մէջ և այդ պատճառով ձերբակալման հրամանագիրներ հանած էին իր դէմ: Ուրեմն դիւրին է հասկնալ թէ այդ պայմաններուն մէջ չէր ուղեր ճանչցուիլ:

Զարագործը ապահով տեղ մը արդեւափակ ըլլալէ յետոյ, ֆինքէրթըն մեղմաձայն բաւ.

— Հիմա կոմս Պուրտայի խցիկը երթանք: Այլ ևս կարելի չէ տարակուսիլ անոր յանցապարտութեան մասին:

Երեքը միասին ուղղուեցան դէպի այն նրբանքը, որուն վրայ կը նայէր կոմսին խցիկը: Փինքէրթըն մեղմօրէն փորձեց կռակը գործնել, գուռը գոց-էր:

Մեծ չոգենաւերու մէջ խցիկներու դռները ու ներսէն գոցուող փականքները չափ ամուր են: Կնճոռա գործողութիւն մը պիտի ըլլար գուռ մը խորտակելը. ահա ինչու համար վարպետը իր ընկերներուն բաւ.

— Հոս սպասեցէ՛ք ինձի: Տեսնեմ պիտի՝ կարենամ միւս կողմէն ներս մտնել, խցիկին պատուհանէն անցնելով: Այդ պարագային՝ գուռը ներսէն կը բանամ:

Ստտիկանութեան պաշտօնեաները, զարմանքով կը դիտէին Նաթ ֆինքէրթընը:

— Բայց անկարելի է ձեր առաջարկը, զիտել տուին անոնք:

— Այո՛, կարելի է, հիմա կը տեսնէք:

Վարպետը կամրջակ ելաւ, վերջին անգամ իր մարդոց յանձնարարելով որ ամենաթեւ աղմուկ մը իսկ չհանեն: Կամրջակ ելլելուն պէս՝ եզերքի յենարանէն վար կախուե-

ցաւ ու դիւրաւ կրցաւ գտնել կոմսին խցիկին պատուհանը : Բայց էր այդ պատուհանը , ու խցիկին մէջ լոյս կը տեսնուէր :

Նախ փնթերթն անգամ մըն ալ իր չուրջը նայեցաւ : Ոչ ոք տեսած չէր զինքը : Պարանին ծայրը հաստաւեց փայտէ նորակամուրջին վրայ . յետոյ անաղմուկ սողոսկեցաւ պարանին երկայնքը : Քանի մը երկվայրկեան ետքը նստած էր գօտեփայտին վրայ :

Այն տանն տարօրինակ տեսարան մը պարզուեցաւ Նախ փնթերթնի աչքերուն առջեւ : Կոմս Պուրտա խցիկին մէջ փոքր սեղանի մը մօտ նստած էր , իր առջեւ ուժեղալուով բաղձաթիւ գոհանդէններ : չողակներով բնդկուելուով , և հրացայտ նայուածքներ կուղղէր անոնց : Ոտքերուն տակ կը գտնուէր Նիւ Եօրքէն միասին առած մեծ պայուսակը :

Պայուսակին մինչեւ կէսը ճերմակեղէններ լեցուած էին և այդ ճերմակեղէններուն վրայ կը հանգչէր ամուր կաշկանդուած երիտասարդի մը մարմինը , որուն քերանք թրխմուած էր նախազգուշութեան համար :

Կոմսը այդ երիտասարդին կը ցուցնէր քանի մը գահաբեկէններ , ու իր գէժքը քսամակի յաղթանակ շահողի մը արտայայտութիւնը ունէր : —

— Տեսէ՛ք , ես կը տանիմ այս գոհաբեկէնները , իմն են անոնք , կ'ըսէր կոմսը հեղեակն ծիծաղով մը : Իսկ դուք այս իրիկուն պիտի երթաք ձեր վերջին քունը քաշելու : Աղբանտեանի ալիքներուն մէջ :

Նախ փնթերթն պատուհանին եզերքը բռնեց ձեռքով , ու մէկ խոյանքով խցիկին մէջ ցաւակեց . բեկորվէրը սեղանի թշուառականին վրայ , որ գետնին դրմուած մնացած էր զարմանքէն :

— Ձեր սխալը հաւ է , ըսաւ Նախ փնթերթն ցուրտ չեչուով մը : Ձեր ասպարէզը վերջացած է , Կոմս Պուրտա : Օ՛հ , անձնատուր եղէ՛ք : Ձեզ կը ձերբակալեմ , այս գոհաբեկէնները գողցած և Նիւ Եօրքի ոստիկանական քննիչ Հէլուէրը սպաննած ըլլալուդ համար :

Պուրտա չկրցաւ քերանք բանալ ու մէկ խօսք իսկ ընել : Գինով մարդու մը պէս ետ քաշուեցաւ դանդաղելով : Աջ ձեռքը գրպանը տանիլ ձեռացուց , զէնք մը հանելու համար բայց համարձակեցաւ : Յետոյ մոլորուն աչքերը ուղղուեցան դէպիբայ մնացած դուռը :

Երբեք մաքէն չէր անցած թէ մէկը կրնար այդ պատուհանէն ներս մտնել :

— Կոմս Պուրտա , ձեր ծառան խիստ հսկողութեան տակ կը գտնուի , յարեց գաղանի ոստիկանը յամբօրէն ընկրկելով , առանց աչքը հեռացնելու իր հակառակորդին վրայէն :

Դրան քով հանելուն պէս , փականքը քաշեց : Իսկոյն ներս խուժեցին ոստիկանները ու Մօրիսըն : Կոմս Պուրտա յուրանատ դիմադրութիւն մը ըրաւ , բայց ընդհուպ անկարողութեան դատապարտուեցաւ : Այնուհետեւ իր բախտին համակերպեցաւ կրաւորապէս : Գալով սնտուկին մէջ կաշկանդուած մարդուն , իսկոյն քակեցին կապերը :

Կոմս Պուրտան ալ ապահով տեղ մը արգելափակ եղաւ իր ծառային պէս , ու իբր բանտարկեալ շարունակեց իր ճամբորդութիւնը , որ այնքան բարեկամող սկզբնաւորութիւն մը ունեցած էր : Լոնտոնի մէջ երկու մեղսակիցները փոխադրուեցան Նիւ Եօրք մեկնող չոգենաւ մը , տառը օր յետոյ հոն հասան :

Նախ փնթերթն ու Հայնց Մօրիսըն ալ Ամերիկա դարձած էին միւսնոյն չոգենաւով :

Նիւ Եօրքի բանտը փոխադրուելուն պէս , Կոմս Պուրտա , որ պարզապէս Պուրտա կը կոչուէր , և այդ տիտղոսը յափշտակած էր խաբելու համար միայն , կատարեալ խոստովանութիւններ ըրաւ : Ուրիշ բան չէր կրնար ընել արգէն , իր վրայ չատ մը ամբաստանութիւններ ծանծաղած ալլալուն :

Նիւ Եօրքի մէջ եղած բաղձաթիւ գողութիւններուն հեղինակն էր այդ մարդը , ան յաջողած էր բարձր ընկերութեան մէջ մուտ գործել , ճէնթլմէնի մը ու աշխարհիկ անթերի մարդու մը հովերը առնելով :

Ամէն անգամ որ Պուրտա եկեկոյթի մը կամ պարահանգէսի մը մէջ կը յաջողէր ճարտարութեամբ գողնալ ու է գոհաբեկէն , իսկոյն իր ծառային՝ Մօրնէյի կուտար , որ քիչ մը հեռուն կը գտնուէր ու է պատրուակով , և կամ թէ պատուհանէն վար , փողոցը կը նետէր , որպէս զի սպասաւորը վերցնէ զայն :

Այսպէս վախ չէր ունենար խուզարկութենէ :

Պուրտա որ չատ մը ընտանիքներու մէջ կ'ընդունուէր ,

ի հարկին՝ չէր վարաներ սողոսկելու իրեն ծանօթ տունները, չորթելու համար գոհարեղէնները: Քանիցս ծառային հարկ եղած հրամանները տուած էր, որպէս զի ինք կատարէ գողութիւնը: Այդ միջոցին ծանօթներուն աշխույթիւն կուտար և սալօնին մէջ վար կը դնէր զանոնք, որպէս զի տնեցիներուն ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դարձնէ:

Պուրտա միշտ յաջողած էր, առանց իր վրայ հրաւիրելու մէկուն կասկածը:

Մը. ձօն Տօկնին էր այն երիտասարդը, որ Պուրտայի սնտուկին մէջ ամուր կերպով կաշկանդուած էր: Աւելորդ է ըսել որ սիրտանքի խոր հառաչ մը արձակեց ան, կապերը քակուելէ յետոյ: Կէս մը անդամալուծուած էր, երկար ժամեր ամենափոքր շարժում մը ըրած չըլլալուն համար: Բաւական ատեն անցաւ, մինչեւ որ ինքզինքը դուռ:

Խիստ մտերիմ բարեկամներու չըմանակի մը մէջ, ուր Պուրտա ալ կը գտնուէր, ձօն Տօկնի յայտարարած էր թէ գաղտնի գրպան մը ունէր: Թշուառականը իսկոյն որոշում տուած էր ձեռք անցնել այդ թանկագին առարկաները, արդարեւ զիտէր թէ Տօկնիի գոհարեղէնները հարստութիւն մը կը ձեւադնէին ինքնին:

Հաուարտի բնակարանին մէջ տրուած երեկոյթին ատեն Տօկնի աչքովը տեսած էր Պուրտայի այն շարժումը, երբ ան կը գողնար լանկամարդ կնոջ մը ճարմանդը ու կանհետացնէր զայն:

Պուրտա այնպէս կարծած էր որ ոչ ոք տեսած էր գողութիւնը: Փոխանակ աղմուկ հանելու, Տօկնի նախընտրեց գողը մէկդի քաշել, ու բռնադատեց զայն որ վերադարձնէ գողօնը, սպաննալով բերան աւալ, եթէ մերժէ: Պուրտա համակերպեցաւ յայտնի կատաղութեամբ: Երեկոյթը աւարտելէն յետոյ՝ Տօկնիի հետեւեցաւ, առանց տեսնուելու, որպէս զի հասկնար թէ զինքը պիտի մասնէր:

Արդարեւ, Տօկնի մտադիր էր հետեւեալ անգամ իմաց տալու. բայց տուն հասնելուն պէս՝ աւելի լաւ նկատեց իսկոյն հեռաձայնել ոստիկանութեան: Ասոր վրայ՝ ոստիկանական քննիչ Հէլուէյի աշխույթիւնը ընդունեց:

Այդ աշխույթեան ատեն Տօկնիի աշխատութեան սենեակին մէջ յանկարծ երեւան եկան Պուրտա և ծառան:

Հէլուէյ սպաննուեցաւ Մօրնէյի կողմէ. գալով Տօկնիի այնպիսի հարուած մը ստացաւ որ ինքզինքը կորսնցող. յարձակողները իրենց հետ առին տարին զայն:

Պարտեզներուն մէջէն առաջնորդեցին մինչեւ կառք մը, ուր սնտուկ մը կար. հոն փակեցին տարաբախտ մարդը, կաշկանդելէ և բերանը թիւմելէ յետոյ:

Պուրտա չողենաւ զրկած էր այդ սնտուկը: Ծովուն բացերը հասած ատեն, Տօկնիի գաղտնի գրպանէն յափշտակեց գոհարեղէնները, ու նպաստաւոր առիթին կը սպասէր, սնտուկը ծով նետելու, մէջը գտնուող առարախտ երիտասարդն ալ միասին:

Փինքէրթընի միջամտութիւնը արգելք եղած էր այդ անեղի չարագործութեան:

Կեղծ կոմս Պուրտա տասնըհինգ տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, իսկ իր մեղսակիցը, այն է ոստիկանական քննիչ Հէլուէյի սպաննիչը մահուան դատապարտուեցաւ և երեկոտականութեամբ մահացուցուեցաւ:

Աւելորդ է ըսել որ Տօկնի խորապէս երախտապարտ մնայ վարպետ գաղտնի ոստիկանին ու օգնականին՝ Մօրիսընի, որոնց հաւատարիմ և անձնուէր բարեկամը մնաց միշտ:

Վ Ե Ր Զ

ՅԱԶՈՐԴ ԹՈՒՈՎ

ԲԺԻՇԿԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

2. —

u. 7

hugh

